

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Quid potest Homo. Cap. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

quod illos à Deo accepisse certissimum est. Magna fuit profectò fragilitas hominis, & vix credibilis eius infirmitas, qui tot auxiliis fulciendus est, vt in actiones prodeat, & vires suas in aliquem vsu extendat. Conferatur ille cum infantulo recens nato, qui indiget à nutrice portari, pannis obuolui, lacte refici, & in omnibus adiuuari. Conferatur cum ascia, aut ferra, aut alio quouis instrumento ex his, quæ artifices inuenerunt, quod nullum, omnino opus præstare potest, nisi ab artifice moueatur. Verum est in hoc magnum esse discrimen, quia instrumentum non seipsum mouet, sed ab operante mouetur; homo verò seipsum mouet. At ita se mouet, vt nisi Deus illum iuuet, & ad motum illum ipse concurrat, omnino homo se mouere non possit. [Creauit Deus hominem inextremabilem,] quem admodum in libro Sapientia scriptum est, vt scilicet nec mori posset, si vellet, nec gratiæ donum amittere. Sed sicut potuit à seipso iacturam facere, & in mortem incurtere; ita non potuit, nisi Deo excitante, & sibi cooperante, gratiam acceptam seruare, aut ea vti, aut se à vulnere mortis eripere. Ita ergo noscat seipsum, vt sibi impotentiam, & fragilitatem, & malum, & mortem tribuat, Deo verò potentiam, & robur, & bonam actionem, & vitam ascribat.

Quid potest Homo?

CAPVT IX.

M nobilis aliquis, qui erat amicus regi, ob prodicionem, aut aliud læsæ maiestatis crimen ab eius amore cadit, & in odium & indignationem incurrit, cuncta, quæ regie amicitie gratia adeptus fuerat, ita cum amittit. Opes ab eo dilabuntur, honores euanescent, amici fugiunt, & dignitas, atque potestas aliis imperitandi, subtrahitur. Qui in palatio habitabat, incipit terram carcerem occupare: qui per plateas, & vias publicas, & compita vrbis gloriosus, & aulicis conspatus incedebat, catenis & compedibus oneratus, in ergastulo tenetur, solusque relinquitur, qui falsis assentatorum laudibus pascebatur, non sine magno mœnore, in risionibus, increpationibus, & contumeliis impletur. Huius rei, quæ quotidie in palatijs regum aspicitur, vnum tantum ex scripturis adducamus exemplum. Quanta esset potestas Aman, quam ingentes opes eius, ex ipsius ore absque dubio in hac parte verum dicentis accepimus. [Qui conuocatis amicis suis, & Zare vxore sua, expoluit illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumque turbam, & quantam eum gloria super omnes principes, & seruos suos rex eleuasset.] Sed cum rex Assuerus amorem mutauit in odium, & beneuolentiam in iram indignationemque conuertit, quid de hoc magnate, quem omnes non solum suspiciebant, sed & adorabant, scriptum est? Illud certè, quod rubore perfusus, & confusione ac timore cooperatus, immò & velata facie, in signum damnationis, eiectus est à conspectu regis, & in furca suspensus. Impletumque est illud Salomonis: [Indignatio regis nunciij mortis.] Et illud: [Sicut rugitus leonis, ita & terror regis; qui prouocat eum, peccat in animam suam.] Non solum autem apud huius sæculi reges, sed apud æternam cæli regem hic mos puniendi amicos infideles inualuit. Si enim iustum est, sicut re vera est, in nequitiam ac peruersam auda-

A ciam iniquorum animaduertere, hæc iustitia cum in curijs regum iniustorum inueniatur, non potest curiæ regis cælestis, & iustitiæ auctoris deesse, à quo omnis æquitas creata tamquam à fonte dimanat. Ille, vt est in Ecclesiastico, impius, & peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ; & nullus pro peccato, quod in Deum admittit, à pœna immunis erit, quantumuis antea amicus Deo, & familiaris extiterit. Immo si iustus auerterit se à iustitia sua, ait ipse Dominus per Ezechielem, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur, & perinde atque alius quilibet ab amicitia Dei protrubatus suatum iniquitatum pœnas exoluet.

B Homo igitur amicus Dei, & ex bonitate, ac amore eius ad tantam altitudinem sublimatus, legem regis sui præuaticatus est, in crimen læsæ diuinæ maiestatis incidit, & indignationem odiumque tanti Imperatoris incurrit. Quam ergo infamis, quam pauper & nudus, quam sine honore, sine dignitate, & sine potestate permansit? Id iam alibi exposuimus. Nunc solum dicendum est, hominem post Adæ peccatum hoc statu præuaticationis teneri, qui vocatur status lapsæ naturæ, & potest etiam vocari status diuinæ familiaritatis amissæ, & eius indignationis incurssæ. Et quamuis ad diuinam gratiam euehatur, & per baptismum, peccatum originale deletum sit, ac per condignam pœnitentiam peccatum actuale dimissum, siue propria voluntate contractum; tamen pœnalitates lapsæ naturæ, & fomes peccati, siue procliuuitas ad peccandum, & multiplices miseræ ex illa prima defectione profectæ, non sunt ab illo subtractæ. Si igitur in illa ætate aurea, & in illo sæclis innocentie statu, & in illa sanitate & integritate, in qua conditus fuit, tam parum potuit, aut sine Deo tam nihil potuit; in hoc statu infirmitatis, & inualitudinis, in hac ætate ferrea, in hoc corpore mortis innumerabilibus impedimentis circumsepto, quid poterit? Sanè quia homo res creata à Deo est, sine eo nunc, sicut & antea, nihil omnino potest: & quia infirmus est in bonis moralibus, & supernaturalibus præstandis, maioribus Dei auxilijs indiget, vt aliquid possit. Quæ vt intelligamus, omnes actiones hominis percurrere oportebit, & breuiter quid nunc possit, & quomodo possit, attingere. Hæc namque disquisitionis validissima est, vt homo seipsum agnoscat, & omnem superbiam ac præsumptionem absumat. Vniuersæ autem actiones hominis ad tria genera, trêsvè classes, à Theologis reuocantur. Quædam enim sunt actiones eius naturales, vt ambulare, sensibus & ratione vti, corpus cibo & potu reficere. Quædam sunt actiones morales, ad virtutes & vitam ordinatam pertinentes, vt Deum colere, in aduersis fortiter agere, erga proximos iuste se gerere. Quædam sunt actiones supernaturales, vt in Deum credere, æternam vitam sperare, Deum ex charitate diligere.

C Actiones naturales homo præstare non potest sine auxilio generali Dei, qui vt causa prima, atque præcipua, eas per creaturas suas, ex parte quasi per instrumenta, & ex parte quasi per secundas causas sibi subiectas, à seque non tantum in esse, & in permanentia, verum & in operatione pendentes, elicit. Res namque creatæ quodammodo sunt instrumenta Dei, quatenus nihil possunt agere, nisi ab ipso moueantur, & ad agendum applicentur; alia verò ratione sunt præcipuæ causæ, licet secundæ, quatenus in se virtutes habent à Deo tributas (vt ignis habet in se calorem ad calefaciendum) quibus naturales actiones sibi proportionatas eliciant. Faciunt igitur

Ecclesi. 12. 4.

Ezechiel. 18. 24.

Sapient. 2. 23.

Esther 5. 11.

Esther. 7. 8.

Prou. 10. 14. Prou. 20. 2.

res creatæ aliquid, sed Deus id ipsum præcipuè facit: operantur illæ, sed Deo operante per illas. Atque adeo, si loqueris, si ambulas, si brachium mo- ues, huius actionis Deus præcipua causa est: quam nisi Deus per te, & tecum faceret, tu numquam ef- fecisses. Quare scriptura diuina creaturarum actio- nes Deo sæpe tribuit, quia ab illo multò melius & veriùs quàm à creaturis ipsis proficiuntur. David ait: Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam; grando, & carbones ignis. Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multi- plicauit, & conturbauit eos.] Et alio loco: Deus maieftatis intonuit, vox Domini confringentis ce- dros, & confringet Dominus cedros Libani, [Et lob ait: Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu; pelle, & carnibus vestisti me, ossibus, & nervis cõpegisti me.] Et apud Isaiã inquit Dominus ad Sênacherib: Ponam circulũ in naribus tuis, & frã- num in labiis tuis, & reducã te in viam, per quam venisti.] Omnia opera hæc, si bene inspiciantur, à re- bus creatis prodeunt; quoniam verò à Deo quoque tamquam à prima causa fiunt, meritò illi tribun- tur. In quam veritatem conspirant etiam sancto- rum Patrum verba, Pelagium oppositum blateran- tem impugnantia. Augustinus ait: Quomodo negare poterimus Deum etiam nunc operari cun- cta, quæ fiunt, cum Dominus dicat: Pater meus vsque modò operatur?] Et alio loco: Deus om- nipotens, & omnitenens, incommutabili æternita- te, veritate, voluntate semper idem, non per tempus, nec per locum motus, mouet per tempus creaturam spiritalem, mouet etiam per tempus & locum crea- turam corporalem, vt eo motu naturas, quas intrin- secus substituit, etiam extrinsecus administret. Hie- ronymus in Pelagium insurgens ait: Audite sacrile- gum, si voluero curuare digitum, mouere manum, sedere, stare, ambulare, semper mihi auxilium Dei necessarium erit. Audi ingræte, immò sacrilege, Apostolum prædicantem: [Siue manducatis, si- ue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in nomine Domini facite.] Chrysostomus ait: Quocirca diui- næ scripturæ vestigia sequamur, neque feramus eos qui aduersa temere blaterant. Etiam si homines ter- ram operentur, & iumentorum auxilio fruuntur, & magna sit cæli temperies, & omnia alia concurrant, nisi nutus Domini accedat, omnia alia frustra & in vanum fierent, & nihil proficeret omnis labor, & defudatio, nisi manus Domini supernè adiuuaret, & perfectionem his quæ fiunt, tribueret.] Sic Patres loquuntur. Idque adeo verum est, vt actiones etiam peccatorum, sine Deo concurrente fieri non possint. In quolibet enim peccato duo, Theologi rectè considerant: & actionem, vt percussione illam, qua aliquis ira percussus hostem occidit, & deformitatem, aut priuationem rectitudinis adiun- ctam actioni. Actio igitur illa, quia est bonum quoddam naturæ à Deo est; deformitas verò, à sola mala voluntate est. Et ideo Anselmus ait: Facit Deus omnia, quæ iusta, vel iniusta voluntate fiunt, id est, bona opera, & mala. In bonis quidem facit quòd sunt, & quòd bona sunt; in malis verò facit quòd sunt, sed non quòd mala sunt. Et huius latè rationem reddit, quia malitia nihil est, nisi carentia bonitatis, quare nec ab eo fieri potest, nec illi im- putari, qui summè bonus est. Peccat quidem ho- mo, cum furatur, aut inimicum percussit, quia facit quod vetitum est, & rationi, ac legi Dei aduersum est; non tamen peccat Deus, dum hominem in hac actione adiuuat, & cum eo eam elicit, quia id exigit natura rerum, vt volente creatura libera aliquid fa-

cere, ei concursus primæ causæ non desit, sine quo libero arbitrio suo vti non posset. Quia ergo om- nis operatio, res creatæ est, & omnis res creatæ, ne- que ad momentum, sine Dei influxu esse non pos- sit, hinc fit, vt omnes operationes à Deo sint, sine cuius influxu nec per primum instans possent exi- stere. Hinc iam cognoscis, ô homo, in actionibus naturalibus quid possis, cum scias, quia sine Deo te iuuante, tecumque operante, nihil possis. Intelli- gis etiam nequitiam tuam, quòd cum peccas (& sæ- pe peccas) hoc adiutorio Dei; atque hoc beneficio suo abuteris, vt ipsum offendas, & sanctissimas eius leges inuerecundè prætereas.

Audi nunc quid in actionibus moralibus bonis possis. In hoc consentiunt celeberrimos Theologis posse hominem lapsum, cum solo illo auxilio Dei generali, aut naturæ consono, quòd ad opera natu- ralia necessarium esse diximus, aliquod verum natu- rale cognoscere, aliquòdque bonum morale præsta- re, saltem si nullam habeat difficultatem: at non posse hominem omnia vera naturalia intelligere, nec omnem legem naturalem opera moraliter bo- na præcipientem implere, nec opera insigniora, ac difficilia agere, nec tentationes alicuius momenti & difficultatis vincere absque auxilio gratiæ Dei, quòd quidem nec naturæ humanæ, neque huic per- sonæ debitum est, sed misericorditer & supra omne debitum prærogatum. Quin & addunt, quòd ve- rissimum est, non posse hominem in hoc statu lapsæ naturæ, cum hoc speciali auxilio omnem legem natu- ralem per aliquod notabile tempus implere, nisi ad sit ei gratia sanans, quæ eum iustum, & Dei ami- cum efficiat. Hæc omnia doctores latissimè probant, à quibus super sedemus, quia à nostro instituto aliena putamus, solum vt veritates istæ intelligan- tur, pro qualibet earum breuissimè aliquid attinge- mus. Sanè homo per peccatum ægrotus est, ægro- tus autem aliquid, præsertim facile, & non laborio- sum, per se facere potest; at omnia, quæ sanus face- ret, omnino præstare non potest. Si itaque homo post lapsum ad hæc aliquid verum potest sine gratia cognoscere, cognoscat. Hoc enim sonant illa ver- ba Pauli: Cum gentes, quæ legem, scilicet scri- ptam, non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faci- unt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis,] ac naturaliter ab eis cognitum. Et illa Pro- spero aduersus collatorem: Quis ambigat, hanc sapientiam humano generi ad temporales vitæ vili- tatem ex naturæ à Deo conditæ superesse reliquias? Si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis ani- mi vigeret ingenium, non vitiata esset, sed extincta natura. Similiter si potest homo post lapsum ali- quod bonum morale facere, faciat: nam hoc signifi- cant quedam verba Domini dicta ad Ezechielem, quibus Dominus militibus regis Babylonis pro bel- lo iusto fideliter peracto mercedem promittit. Fie- li hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna aduersus Ty- rum: omne caput decalatum, & omnis humerus depilatus est, & merces non est reddita ei, nec exer- citui eius de Tyro pro seruitute, qua seruiuit mihi aduersus eam. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in terra Egypti, & accipiet multitudinem eius, & deprædabitur manubias eius, & diripiet spolia eius, & erit merces exercitui illius.] Et Chrysostomus inquit: Non potest malus omnino malus esse, sed euenit vt aliquid habeat boni: neque bonus esse omnino bonus, sed nonnulla solet habere pecca-

Psalm. 17. 14. 15.

Psalm. 28. 3.

Job. 10. 8. 11.

Isaiã 37. 29.

Augusti. epist. 146. 92. 102. 5. 17. 8. de Gene. ad lit. c. 26.

Hierony. epist. ad Theoproph.

1. Cor. 10. 31.

Chrysost. hom. 5. in Genes.

Anselm.

B

C

D

E

Roma. 2. 14. 15.

Prosop. aduers. col. 1. c. 22.

Esaiã. 49. 18. 19.

Chr. hom. 67. ad po- pul.

ta.

ta. Cum itaque malus prosperis vitur rebus, ad capitis sui perniciem vitur, vt enim illorum paucorum bonorum retributionem hic capiens, illic deinde puniatur, hac de causa recipit.] Hæc ille. Itaque possit homo non solum in natura lapsa, sed & ipse in graue peccatum lapsus bonum aliquod morale sine auxilio gratiæ præstare, quia non semper peccatum eius malum, sed natura eius bona influit in opus, vt quando diligit amicos, vel filios. Et quia huic operi potest aliquem bonum finem apponere, si nimirum eos diligit, quia filij aut propinqui sunt. Et quia cum natura nostra bona, per peccatum infirma quidem, & impedita sit, non tamen extincta, aliquid bonum sibi consonum, & facile poterit agere, quod infirmas vires & impeditas non excedat. Sed ex hoc non tollitur maxima causa humilitatis, & desipientiæ propriæ, quoniam nec hæc minima potest homo facere sine generali auxilio, & actuali concursu Dei. Et quoniam tanta est nostra ad operandum bonum imbecillitas, vt non defuerint magna auctoritatis Theologi, qui nec hæc minima ab homine sine speciali auxilio fieri concedant. Itaque hæc res tam modica non possidetur pacificè ab homine, sed sub lite est.

At possit hæc homo. Sed certè, vt omnes Catholici fatentur, in hoc statu omnia vera naturalia, immò neque multa, sine admixtione falsitatis, suis viribus, & absque auxilio speciali Dei non potest agnoscere. Tot enim sunt necessitates naturæ, quæ mentem ab inquisitione veritatis abstrahunt; tot passionibus inordinatæ, quæ iudicium peruertunt; tot ignorantia, quæ intellectum excæcant, vt non possint hæc ad vera omnia, aut multa cognoscenda, nisi auxilio imbecillitati nostræ addito, superari. Quare Dauid sapienter postulauit: Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.] Et auctor libri Sapientiæ: Da mihi sedium tuarum asiltricem sapientiam.] Quia videlicet sine sapientia, & intellectu à Deo nobis immisso, sæpe in notione veritatis errabimus, & tenebras pro luce sumemus. Non etiam potest homo sine speciali auxilio gratiæ Dei omnia præcepta virtutum moralium, & omnem legem naturalem, quoad substantiam operum, per aliquod notabile tempus seruare. Vnde Dominus ait per Ezechielem: Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis.] Et Paulus inquit: Quod impossibile erat legi, in quo] nempe impossibili ipsa lex [infirmabatur per carnem] id est, infirma erat in nobis, nec poterat impleri propter nostræ infirmitatem carnis: [Deus] possibile fecit [Filius suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato] id est, de sacrificio sanguinis, & mortis Filij sui pro peccatis susceptæ [damnauit peccatum, vt iustificatio legis impleretur in nobis.] Et Augustinus: Iustitiæ præcepta omni ex parte implere non possumus, nisi adiuuemur à Deo. Hoc profectò verissimè dictum est: quoniam natura per peccatum à Deo auersa, ad seque inordinatè conuersa, & ad malum inclinata, non potest in bonum ferri, nisi à Deo vincente prauam ad malum propensionem ad bonum dirigitur.

Non solum impossibilis est homini totius legis moralis custodia absque auxilio speciali Dei, verum etiam nec potest sine huiusmodi auxilio quædam opera singularia insigniora præstare, quæ notabilem habeant adiunctam difficultatem. Qualia

A sunt, iniuriam remittere, continentiam seruare, & præcipuè naturali amore Deum super omnia diligere. Hæc enim opera comparantur homini lapso, sicut pugna, aut cursus comparatur ægroti; quare sicut ægrotus & lecto præ imbecillitate decumbens non potest omnino pugnare, nec currere: ita & homo post lapsum in peccatum, non poterit sine speciali aliquo auxilio Dei, roborante hæc opera, difficiliora præstare. Ac proinde optimè dixit Zozimus Papa: Quod tempus interuenit, quo eius non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis que, cogitationibus, motibus, adiutor & protector orandus est. Superbum est enim, vt quicquam sibi humana natura præsumat. Et Sapiens ait: Vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, id est, non possem bonum mihi datum tenere, & eo bene vt, [nisi Deus det; adij Dominum, & deprecatus sum illum ex totis præcordiis meis.]

B Non potest similiter homo, sine auxilio speciali Dei, tentationes vincere, & hostes ad peccata instigantes superare. Ideo, vt auxiliij indigi petimus: Ne nos inducas in tentationem.] Et sanctus Dauid postulabat: Adiutor meus esto, ne derelinquas me.] Atque alio loco: Impulsus, euersus sum, vt caderem; & Dominus suscepit me.] Et rursus alibi fatetur: Quoniam in te recipiar à tentatione.] Cyprianus quoque ait: Quando rogamus ne in tentationem incidamus, admone mur infirmitatis & imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus: ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbè atque arrogantè aliquid assumat.] Et Ambrosius: Quis est tam fortis, vt nequaquam in tentationem moueatur, nisi Dominus ei adiutor assistat? Hanc autem veritatem satis experientia nos docet. Sumus enim, comparati ad hostes nostros, diabolum, mundum, & carnem, non secus ac teneri infantes, scientia & viribus destituti, quos quisque facillimè decipit, & proterit, nisi validiori manu protegantur.

C Nec tantum auxilium gratiæ sufficit per modum excitantis & adiuuantis, vt legem naturalem impleamus, peccatæque vitemus, sed & gratia sanans, & nos Deo gratos faciens, necessaria est, sine qua ad multum tempus haudquaquam peccata vitabimus. Id sanè indicant illa verba Ieremiæ: Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est, vt scilicet præceptis ex vno peccato in aliud ruat, & non se in occasione à peccato contineat. Homo quidem sine gratia sanante subiectus Deo non est; nam cum sit graui peccato obstrictus, suum finem in creatura constituit. Sine hac autem subiectione non poterit se continere, quin vincula præceptorum, oblata sibi occasione, confringat. Egregiè que dixit Chrysostomus: Sicut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur, vbi tempestas voluerit: sic & homo diuinæ gratiæ auxilio perditò, per peccatum agit, quod non vult. Et nisi Deus valida manu misericordiæ suæ soluerit eum, vsque ad mortem in peccatorum suorum vinculis permanebit.

D Si autem hæc valida auxilia necessaria sunt homini ad legem naturalem implendam, quis dubitet validiora auxilia, & planè supernaturalia opus illi esse, ad opera supernaturalia, & vitæ æternæ meritiora præstanda? Id profectò certum, ac constitutum est. Incipiunt hæc bona à cogitatione? Sed quid de cogitatione ait Paulus? Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.] Progrediuntur per voluntatem? Sed Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate.]

Psal. 118. 73. Sap. 9. 4.

Ezec. 36. Rom. 8. 3. 4.

Aug. lib. 2. de pecc. merit. c. 3.

Zozim. epist. 1. ad Gall. c. 9.

Sap. 8. 21.

Matth. 6. 13. Ps. 26. 9. Ps. 117. 13. Ps. 17. 30.

Cypr. ser. 7. in oratione Dominica.

Ambros. ad Esai. 43.

Thre. 1. 8.

Chrys. in imperf. hom. 37.

2. Cor. 5. 3.

Phil. 2. 13.

Iean. 15.
5.
Philipp.
1.3.
Aug. lib.
de bono
perseuerantia.
Nazianzen. orat.
in illud:
Cum con-
summas-
set Iesus,
Etc.
Cyprian.
lib. 2. epi.
2. c. 3.
ad Quir.
c. 4.
Ioa. 6. 44.

1. Cor. 4.

Psa. 84. 5.
Thren. 5.
21.

Roma. 12.

Psal. 67.

29.
Greg. ho.
9. in Eze-
chiel.
Bernar. l.
de grat.
c. li. arb.

Psal. 93.
17.

Psal. 126.
1.
Ambros.

Psal. 126.
1.

Prou. 20.
24.
Psa. 24. 4.

Perficiuntur in opere? Sed sine me nihil potestis
facere.] Et, qui cepit in vobis opus bonum, per-
ficiet.] De cogitatione inquit Augustinus: Non est
in potestate nostra cor nostrum, & nostræ cogita-
tiones.] In potestate Nazianzenus: Ipsum etiam re-
ctè velle diuino auxilio indiget. Immo, vt rectius lo-
quar, propositum quoque ipsum, atque electio eo-
rum, quæ recta, & cum officio coniuncta sunt, diui-
num quoddam beneficium est, atque à Dei benigni-
tate manans. [De opere Cyprianus: Dei est omne,
quod possumus: inde viuimus, inde pollemus.] Et
alio loco: In nullo gloriandum, quando nostrum ni-
hil est.] Si infidelis est crediturus, fides donum Dei
est. Nemo, inquit, potest venire ad me, nisi Pater,
qui misit me, traxerit eum.] Venire autem ad Chri-
stum, esse in Christum credere, aperte docent, quæ
statim sequuntur. Sunt quidam ex vobis, qui non cred-
dunt, sed propterea dixi vobis, quia nemo potest ad
me venire, nisi datum ei fuerit à Patre meo.] Si fi-
delis ad gratiam, & iustitiam est venturus, Deus est,
qui ad gratiam nos præparat. Quid enim habes,
intellige, boni, vt ait Paulus, quod non accepisti?
Et ideo clamamus ad Dominum: Conuerte nos
Deus salutaris noster.] Et, Conuerte nos Domi-
ne, & conuertemur.] Et Apostolus etiam ait:
Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Si iustus,
& amicus Dei, est pietatis ac iustitiæ opera facturus,
Deus est, qui non tantum conseruatione gratiæ, &
donorum iam concessorum, sed & nouis atque
actualibus auxiliis, quibus illum excitat, & adiu-
uat, ac mouet, hæc opera per iustum facit. Nam,
[manda Deus virtuti tuæ, inquit Dauid, confirma
hoc, Deus, quod operatus es in nobis.] Et Grego-
rius ait: Nos præuenit vt velimus, & volentes sub-
sequitur, ne inaniter velimus. Et Bernardus:
Conatus nostri & cassi sunt, si non adiuuentur, &
nulli, si non excitentur. Et tandem si quis est per-
seueraturus, perseuerantia omnino ex Dei dono &
auxilio dependet. [Nisi enim quia Dominus adiuuit
me, paulò minus habitasset in inferno anima mea.
Si dicebam motus est pes meus, misericordia tua,
Domine, adiuuabat me.] Et nisi Dominus ædifica-
uerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædifi-
cant eam.] Quem locum exponens Ambrosius, ele-
gantissimè hæc omnia complectitur. Nec mirum,
inquit, si homo ædificare non potest, qui non potest
custodire. [Nisi Dominus custodierit ciuitatem, in
vanum laborauerunt, qui custodiunt eam.] Hæc de
quodam Psalmo. Audeo tamen etiam ego dicere,
quod homo viam non possit adoriri, nisi Dominum
habeat præuiantem. Vnde scriptum est: Post Do-
minum Deum tuum ambulabis: Et [à Domino di-
riguntur via viri.] Denique ille perfectior, qui intel-
ligeret se sine Domino ambulare non posse: Vias,
inquit, tuas edoce me.] Et infra: Vides quia vbique
Domini virtus studiis cooperatur humanis, vt nemo
possit ædificare sine Domino; nemo custodire sine
Domino; nemo quicquam incipere sine Domino.
Sic ille.]

Hæc cum ita sint, iam vides, o homo, quid potes;
quia scilicet sine Deo nihil omnino potes: & cum eo
auxiliante atque mouente id potes, & nihil am-
plius, quam quod ipse in te voluerit posse. Ex
quo disces primò, in omnibus malis vitandis, ac bo-
nis agendis; in omnibusque tum magnis, tum mini-
mis, ad Deum pro auxilio recurrere. Secundò, Deum
omnium bonorum operum factorem, & te cuncto-
rum peccatorum, quæ feceris, auctorem confiteri.
Tertiò, bona non tibi, sed illi verissimè gratiarum

A actione tribuere, & gloriam ac honorem in illum
referre. Quartò, tibi ipsi diffidere, & in illo tam-
quam in primo ac præcipuo bonorum fonte om-
nem spem ac fiduciam collocare. Hæc est vera sa-
pientia, quæ humilitatem procreat, elationem cal-
cat, & nos quotidie ad maiora donorum augmenta
recipienda parat. Hæc est, quæ mentem ad gratitudi-
nem excitat. De qua consideranda sunt hæc verba
Chrysofomi. Pro his omnibus Deo gratias agamus,
& in eum, qui nos tantis prosequutus est beneficiis,
gratitudinem exhibeamus. Nec enim graue quip-
pam, aut molestum à nobis exposcit, nisi tantum
vt tot tantaque confitemur beneficia: & sibi pro
his gratiarum actiones referamus, non quod huius
indigeat ipse (nullius enim indiget) sed vt bonorum
largitorem nos conciliare doceamur: & ne simus in-
grati, sed beneficiis, & tanta dignam cura virtutem
præstemus. Sic enim illum in maiorem circa nos al-
liciemus prouidentiam. Itaque rogo ne torpeamus,
sed quisque nostrum, si fieri potest, per singulos dies
intra se computet non tantum communia benefi-
cia, verum & propriè sibi collata: non promulgata,
& omnibus manifesta, sed etiam peculiaria, multo-
que latentia. Sic enim continuam gratiarum actio-
nem Domino poterit exhibere. Hoc maximum est
sacrificium, hæc oblatio perfecta. Hoc fiducia nobis
fiet occasio. Et qualiter dicam: qui iugiter enim hæc
in mente sua reuoluit, & propriam quidem dicit vi-
lilitatem, ineffabilem verò, nimiamque Dei miseri-
cordiam diligenter cogitat, & quomodo non pecca-
torum nostrorum merita, sed propriam respiciens
bonitatem, nostra disponit, cogitatione contrahi-
tur, conteritur corde, omnem fastum, & arrogan-
tiam corripit, modestè se gerere docet, præsentis vi-
tæ gloriam despiciere, omnia deridere visibilia, futu-
ra bona sperare, vitamque sine carentem, nec vllum
habentem terminum. Sic ille.] Hæc vera ac diligens
gratiarum actio, fructus est cognitionis impotentia
hominis: quia æquum est, vt qui nihil ex se potest,
illum veneretur, illum amore complectatur, atque
illi gratias agat, cuius beneficio omnia potest.

Quid poterit Homo.

CAPVT X.

HOMO ex anima corporeque compo-
situs, & ex spiritu & carne coagmen-
tatus, ita vtriusque commodis vitæ,
incommodisque subiicitur, vt multa
commoda ex anima corpus habeat,
& multa damna anima ex corpore incommoda-
que sustineat. Corpus habet ex anima vitam, sen-
sum, motum, & pulchritudinem, cuius ope à corru-
ptione seruat. & integrum, ac in cælum erectum
custodit. Illa est veluti sal terræ corporis nô-
stri, quod non ex aqua, igneque compositum, sed
ex nihilo ad Dei imaginem, similitudinemque crea-
tum, corpus ipsum in sua viriditate, & decore con-
seruat. Est veluti murus, & antemurale, quia cor-
pus ab hostibus irruentibus, ab his scilicet, quæ per-
mansioni eius insidiantur, mirabili firmitate ruetur.
Est quasi gubernator regens cymbam nostræ car-
nis, ne scopulis, & syrtibus huius mortalitatis il-
lisa dispereat. At anima, quæ non incommoda
habet ex corpore, à quo velut in ergastulo inclusa
tenetur, & membris eius quasi compedibus prægra-
natur? Est animæ corpus pro nebula, quæ illam cæ-
lestia clarè videre non sinit. Est ei pro illecebria,

Chr. ho.
73. ad po-
pulum.